

Alcohol,
veiligheid
& *jeugd*

**Informatie en praktijkvoorbeelden
voor lokaal alcoholmatigingsbeleid**

Den Haag, november 2002

Colofon

Samenstelling

*Nathalie Assen
Hanneke Propitius
Bert Jan Smallenbroek*

Fotografie:

Bart Versteeg

Vormgeving:

Junior, Zoetermeer

Druk:

VNG-uitgeverij

Oplage:

1.700 exemplaren

Met dank aan:

R. van Bennekom (VNG), mevrouw C. Dingemanse (GGD Zeeland), L. Esveld (VNG), mevrouw S. van Ginneken (ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport), mevrouw A. Kastelein (AOV De Wolden), mevrouw A. Koornstra (GGD Nederland), mevrouw L. Knotter (VNG), J. Mandjes (Regiopolitie Brabant-Noord), H. Migchielsen (VNG), J. Overwater (ministerie van Justitie), G. Peterman (gemeente Almelo), mevrouw M. Rikken (NIGZ), P.J. van Slooten (gemeente Amsterdam), F. van de Ven (gemeente Den Haag) en mevrouw E. Vlagsma (gemeente Spijkenisse).

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. SGBO kan echter niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

SGBO

Onderzoeks- en Adviesbureau van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten bv
Postbus 30435
2500 GK Den Haag

SGBO 5727

Deze handreiking kunt u bestellen bij de VNG-uitgeverij
Postbus 30435
2500 GK Den Haag

VNG uitgeverij

Telefoon 070 - 373 88 88
E-mail verkoop@vnguitgeverij.nl

november 2002

ISBN 90 3227 2756

 Informatiepunt
Lokale Veiligheid

Inhoud

1	Inleiding	7
2	Alcoholbeleid op landelijk en lokaal niveau	13
2.1	Het alcoholbeleid van het Rijk	13
2.2	Aanknopingspunten voor het lokaal alcoholmatigingsbeleid	13
2.3	Wet- en regelgeving en handhaving	15
2.4	Leeswijzer	17
3	Specifieke aandachtsgebieden voor maatregelen en beleid	21
3.1	Inleiding	21
3.2	Uitgaan	21
3.2.1	Inleiding	21
3.2.2	Stad en plattelandsgemeenten	21
3.2.3	Maatregelen en initiatieven	22
3.3	Verkeer en Vervoer	25
3.3.1	Inleiding	25
3.3.2	Maatregelen en initiatieven	25
3.4	Hoogseizoen	28
3.4.1	Inleiding	28
3.4.2	Maatregelen en initiatieven	28
3.5	Instellingen voor sport, recreatie en welzijn	30
3.5.1	Inleiding	30
3.5.2	Maatregelen en initiatieven	30
4	Instellingen en actoren	35
4.1	Inleiding	35
4.2	Instellingen voor preventie- en gezondheidsbevordering	35
4.3	Onderwijs	37
4.4	Jeugd- en jongerenwerk	38
4.5	Ouders	38
5	Algemene aandachtspunten	43
6	Informatie	49
	noten	52

A close-up, side-profile photograph of a person with curly hair drinking from a clear glass. The image is heavily filtered with a pink/magenta color. The person's hand is visible holding the glass. The background is blurred, suggesting an outdoor setting.

1 Inleiding

1 Inleiding

Introductie

Het drinken van alcohol, zowel thuis als buiten de deur, is in Nederland algemeen geaccepteerd als populaire genotverschaffer. In totaal drinkt 85% van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder alcoholische dranken. En zolang het drinken van onder andere bier, wijn en sterke drank matig en verantwoord gebeurt, is daar geen risico aan verbonden. Overmatig en riskant alcoholgebruik daarentegen kan leiden tot (ernstige) problemen. Behalve gevolgen voor de persoonlijke gezondheid van de drinker en het risico van verslaving bij langdurig gebruik, kan onverantwoord gebruik van alcohol zeer veel schade aanrichten. Zowel voor de naaste omgeving, in het gezin en op het werk, als voor de maatschappij, bijvoorbeeld in het verkeer en tijdens het uitgaan.

Drank is verankerd in onze cultuur en wordt als vanzelfsprekend ervaren. Door de media-aandacht lijkt de alcoholproblematiek zich te beperken tot excessen op jongerencampings in de zomer. De werkelijkheid is betreurenswaardig anders: jaarlijks sterven 3.000 à 4.000 mensen door alcoholmisbruik, staat 22%¹ van alle politie-inzet in verband met overmatig of situationeel drankgebruik en zijn 1,1 miljoen personen geclassificeerd als probleemdrinkers (een combinatie van alcoholgerelateerde problematiek en excessief drinken).

Toename van alcoholgebruik door de jeugd

In tegenstelling tot de stabilisatie in het alcoholgebruik onder volwassenen is het drinken van alcohol onder jongeren de laatste jaren sterk toegenomen. De oorzaak van de toename van drankgebruik onder jongeren is een combinatie van diverse factoren. Zo wordt onder andere gewezen op het hogere bestedingsbudget van jongeren, de ruimere beschikbaarheid van drank en de steeds 'slimmere' marketing die speciaal gericht is op de jeugd (zoals de introductie van zoete mixdrankjes). Daarnaast wordt een verklaring gevonden in de behoefte van de jeugd aan 'time-outsituaties' waarbij de regels die het gedrag in het normale leven bepalen, even niet gelden. De structurele verplichtingen tegenover school en ouders worden ingeruild voor directe bevrediging van individuele behoeften en situationele invloeden van dat moment. Drinken met vrienden tijdens uitgaan of vakantie wordt door jongeren ervaren als zulke time-outs.

De jeugd in het bijzonder vormt een belangrijke risicogroep voor de ontwikkeling van alcoholgerelateerde problemen. Het lichaam van een jongere is nog niet volgroeid en daardoor extra gevoelig voor alcoholmisbruik (zie kadertekst 'Drank en gezondheid'). Daarnaast vinden veel alcoholgerelateerde ongevallen plaats onder de jeugd. De risico's van alcoholgebruik door jongeren hangen sterk samen met het incidenteel gebruik van overmatig alcohol in een zeer korte tijd ('binge-drinking') en door drinken in situaties waarin men eigenlijk helemaal geen alcohol zou moeten drinken (zoals in het verkeer). De cijfers tonen dat jongeren op steeds vroegere leeftijd alcohol gaan drinken en in steeds grotere hoeveelheden. Zo had in 1999 54% van de scholieren van 12 jaar en ouder onlangs alcohol gedronken, ten opzichte van 44% in 1992². Een kwart van de jongens tussen 15 en 25 jaar drinkt excessief³ en uit onderzoek in 1996 bleek 30% van de scholieren bij de laatste gelegenheid vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken.

Aanleiding en opzet van de handreiking

De verandering in het drinkgedrag van jongeren vraagt om aandacht van alle betrokkenen. Hiermee worden de actoren bedoeld die van invloed kunnen zijn op of (mede)verantwoordelijk zijn voor het drinkgedrag van jongeren, zoals ouders, onderwijs, horeca en GGD. Daarbij wordt van de (lokale) overheid verwacht dat ze beleid opstelt en maatregelen initieert. Overmatig alcoholgebruik leidt immers tot individuele en maatschappelijke schade die overigens vele malen groter is dan de schade als gevolg van drugsgebruik. Het beroep op de overheid sluit aan bij de toegenomen aandacht vanuit de gemeenten voor lokaal alcoholmatigingsbeleid. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de openbare orde, volksgezondheid en jeugdbeleid heeft de gemeente een belangrijke taak in het ontwikkelen en uitvoeren van een alcoholmatigingsbeleid. Dit is een complexe opgave die door de vele facetten van de problematiek een integrale aanpak vergt.

Deze brochure is een handreiking voor de gemeentebestuurder die samen met zijn beleidsambtenaar het alcoholmatigingsbeleid handen en voeten wil geven of het reeds bestaande alcoholmatigingsbeleid wil uitbreiden en integreren met andere beleidsterreinen. De reikwijdte van de alcoholproblematiek wordt weerspiegeld in de opzet van deze handreiking waarbij het gebruik van alcohol door de jeugd centraal staat. Want juist bij jongeren is de kans op het ontstaan van alcoholgerelateerde problemen het grootst. Daarnaast levert het drinkgedrag van de jeugd relatief veel nadelige alcoholgerelateerde schade op. Met op de jeugd gerichte preventieactiviteiten is derhalve grote maatschappelijke winst te behalen.

De handreiking pretendeert zeker niet compleet en volledig te zijn, maar inventariseert mogelijkheden voor gemeenten om alcoholmatigende maatregelen in te zetten.

Drank en gezondheid

Overmatig alcoholgebruik kan beschadiging van lever, hersenen en zenuwstelsel veroorzaken. Te veel drinken kan tevens leiden tot verhoogde kans op verschillende vormen van kanker, hart- en vaatziekten. Als gevolg van alcoholmisbruik worden jaarlijks ongeveer 4.000 mensen met klachten in ziekenhuizen opgenomen.

Voor jongeren geldt dat zij nog niet volgroeid zijn waardoor de gezondheidsrisico's van alcoholgebruik groter zijn. Regelmatig alcoholgebruik op jonge leeftijd kan vertraging in de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling tot gevolg hebben. Daarnaast veroorzaakt het specifieke drinkgedrag van jongeren, dat wil zeggen: het zeer veel drinken in een korte periode, schade aan de organen. Uit een onderzoek van het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) naar de specifieke gevolgen van snelle en hoge alcoholinname blijkt dat de bloeddruk in korte tijd sterk stijgt. Dit heeft negatieve effecten op de stolbaarheid van het bloed, waardoor risico ontstaat op hartritmestoornissen en hartziekten, acuut nierfalen en herseninfarcten.

Ik ben
zat

16?

Rijk

LAAT ES
ZIEN!

Alcohol
promillag
omhoog

IQ omlaag

Win €1

de
inter

Veni

(ik kwam)

bibi

(ik dronk)

vomui

(ik gaf over)

2

Alcoholbeleid op landelijk en lokaal niveau

More drinking,
less thinking

de
inter

Win €1

met de Alc
k op interne

BEN JIJ
STERKER

DAN DRANK?

WERDER EN
FI!

Ik ben
zat

... en wie ben iiii

Acht

2 Alcoholbeleid op landelijk en lokaal niveau

2.1 Het alcoholbeleid van het Rijk

Het Rijk heeft een belangrijke taak in het tegengaan van overmatig alcoholgebruik. Door aanbodbeperking van alcoholhoudende dranken bepaalt het Rijk waar drank al dan niet verkocht kan worden, onder welke voorwaarden en aan wie. Het Rijk kan door accijnsheffingen het prijsniveau van alcohol beïnvloeden en stelt aan gemeenten budget beschikbaar voor preventie- en hulpverleningsactiviteiten.

Het beleid van het Rijk, vastgelegd in de meest recente Alcoholnota (2000-2001)⁴, is gericht op het matigen van alcoholgebruik in het algemeen en op het voorkomen van misbruik in specifieke omgevingen zoals in het gezin en op het werk en in risicosituatie zoals in het verkeer en tijdens het uitgaan. Binnen dit beleid zijn jongeren en (ex-)probleemdrinkers als primaire doelgroepen gedefinieerd. Het Rijk doet een dringend beroep op de verantwoordelijkheid van betrokken partijen waaronder de lokale overheid. Het Rijk heeft de uitvoering van de landelijke massamediale campagnes gedelegeerd aan het NIGZ. Deze campagnes worden ingezet om de nadelige gevolgen van alcoholgebruik terug te dringen door onder meer richtlijnen over verantwoord alcoholgebruik te verspreiden. Voorbeelden hiervan zijn de alcoholmatigingscampagne 'Drank maakt meer kapot dan je lief is' en de campagne 'Ik ben zat... en wie ben jij?' onder studenten.

2.2 Aanknopingspunten voor het lokaal alcoholmatigingsbeleid

Integrale benadering

Bij het opstellen van lokaal alcoholmatigingsbeleid voor jongeren is het van belang om de problematiek integraal te benaderen. Dit kan binnen de gemeente een begin krijgen door de twee belangrijkste invalshoeken van alcoholbeleid te integreren: de taakvelden gezondheidsbeleid en jeugdbeleid enerzijds en openbare orde en veiligheid anderzijds. Beide beleidsterreinen hebben, ondanks de verschillende gezichtspunten ten aanzien van de alcoholproblematiek, belang bij het terugdringen van de nadelige gevolgen van alcoholgebruik. De genoemde beleidsterreinen vormen geïntegreerd een basis voor effectief alcoholmatigingsbeleid.

Daarnaast is de gemeente werkgever en heeft ze op lokaal niveau een voorbeeldfunctie. De mogelijkheden voor lokaal alcoholmatigingsbeleid die hieruit voortvloeien, worden hieronder kort toegelicht.

Openbare gezondheid

De gemeentelijke taak in het lokaal jeugd- en gezondheidsbeleid biedt vele mogelijkheden voor alcoholmatigingsactiviteiten. De gemeente zorgt onder andere voor het preventie- en gezondheidsbeleid op grond waarvan ze op alcoholpreventie gerichte activiteiten kan initiëren en sturen. Haar belangrijkste partners hierin, zoals de GGD en de afdeling Preventie van de regionale instellingen voor verslavingszorg beschikken op dit terrein over veel kennis en ervaring. De bovengenoemde partijen kunnen concrete invulling geven aan preventieactiviteiten voor de jeugd die kennis en inzicht vergroten over de risico's van alcoholgebruik. De gemeente voorkomt overlapping en lacunes door de preventieactiviteiten te coördineren op basis van haar alcoholmatigingsbeleid. Daarnaast heeft ze vanuit het jeugdbeleid diverse aanknopingspunten voor het alcoholmatigingsbeleid. Zo subsidieert de gemeente welzijnsvoorzieningen en sportactiviteiten en is ze verhuurder en beheerder van accommodaties. Naar aanleiding hiervan kan de gemeente in samenspraak met de instellingen mogelijkheden zoeken voor richtlijnen voor de beschikbaarheid van alcohol en activiteiten stimuleren die gericht zijn op het matigen van alcohol.

Openbare orde en veiligheid

Ten tweede heeft alcoholbeleid een plaats binnen het beleidsterrein van de openbare orde en veiligheid. Binnen dit beleidsterrein wordt veelal gekeken naar de problematiek rondom het uitgaan. De gemeente heeft de Drank- en Horecawet tot haar beschikking om alcoholmatigingsbeleid invulling te geven. Daarnaast biedt de algemene plaatselijke verordening (APV) mogelijkheden voor de regulering van de horeca. Behalve deze juridische maatregelen kan de gemeente afspraken maken met de horeca in de vorm van convenanten en intentieverklaringen. Via www.ilv.nl vindt u enkele voorbeelden.

Werkgever en voorbeeldfunctie

Ten slotte is de gemeente werkgever en kan voor haar werknemers beleid ontwikkelen dat gericht is op het terugdringen van ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en ongevallen door overmatig alcoholgebruik. Dit kan vorm krijgen door interne voorlichting en alcoholgebruik bespreekbaar te maken tijdens discussieavonden. De gemeente kan haar voorbeeldfunctie tot uiting laten komen in haar eigen schenkgedrag en in het regelen van vervoer tijdens recepties en partijen.

Meersporenbeleid

Kortom, indien de gemeente erkent dat ze een taak heeft in het alcoholbeleid, zijn er diverse mogelijkheden qua regelgeving en preventie. In de literatuur wordt gewezen op het feit dat met name het voeren van een meersporenbeleid essentieel is voor de slagingskans van preventieactiviteiten. Om daadwerkelijk resultaat te boeken moeten op verschillende terreinen speerpunten ontwikkeld worden en opgenomen zijn in integraal alcoholmatigingsbeleid. Dit beleid moet binnen de gemeente breed gedragen worden en gebaseerd zijn op betrokkenheid van alle relevante partijen. Hierin schuilt de belangrijkste opgave voor de gemeente in het alcoholmatigingsbeleid: ze is bij uitstek het bestuursorgaan om verschillende partijen op (inter)lokaal niveau, van politie tot GGD en van ouders tot horeca, bij elkaar te brengen. In deze regiefunctie stemt de gemeente activiteiten (zowel intern als extern) op elkaar af en vindt toetsing plaats aan de hand van een meerjarenbeleid. Alcoholmatigingsbeleid is op die manier geen thema dat gevoed wordt door incidenten, maar een beleidsterrein dat continu aandacht behoeft.

2.3 Wet- en regelgeving en handhaving

Gemeenten hebben de Drank- en Horecawet en de APV tot hun beschikking als het gaat om een juridisch kader voor het lokaal alcoholmatigingsbeleid.

APV

In de APV kan de gemeente een lokaal juridisch kader scheppen voor de horeca-sector. Zo kan er in de APV een exploitatievergunning voor horeca-inrichtingen verplicht worden gesteld. Deze vergunningen kunnen op basis van bepalingen in de APV worden ingetrokken indien er risico is voor de openbare orde of als het woon- en leefklimaat van de omgeving wordt aangetast. In de APV kan een verbod van alcoholbezit in een bepaald gebied worden opgenomen. Daarnaast kunnen er bepalingen worden opgenomen over verplichte sluitingstijden van de horeca.

Gemeenten die geen bepalingen in de APV hebben opgenomen, hebben de mogelijkheid om regels voor de eisen van de exploitatievergunning of sluitingstijden in een aparte verordening op te nemen.

Drank- en Horecawet

Op 1 november 2000 is de gewijzigde Drank- en Horecawet in werking getreden.

De doelstelling van deze wet is het voorkomen van gezondheidsrisico's en maatschappelijke problemen wegens misbruik van alcoholhoudende dranken.

Een aantal wijzigingen is hieronder beknopt beschreven:

- De verstrekker van alcohol is verplicht om aan de hand van een leeftijdsdocument vast te stellen of de aspirant-koper de wettelijk vastgestelde leeftijdsgrens heeft bereikt.
- Het is verplicht om de leeftijdsgrenzen te melden bij alle verkooppunten en terrassen en bij de toegang tot slijterijen.
- Benzinstations mogen geen alcoholhoudende drank verkopen.

Voor de gemeenten biedt de Drank- en Horecawet de mogelijkheid om aanvullende voorwaarden voor de vergunningverlening vast te leggen⁵. Op grond van artikel 20 en 23 van de nieuwe Drank- en Horecawet kunnen gemeenten in de lokale verordening de volgende voorwaarden opnemen:

- In bepaalde type instellingen (zoals buurthuizen, jongerencentra, sportkantines en verenigingscentra) mag geen sterke drank of zelfs geen alcoholhoudende drank meer worden verkocht.
- Voor een bepaald gebied gelden beperkingen aan de verkoop van alcohol.
- Voor een bepaald tijdsbestek gelden beperkingen aan de verkoop van alcohol.
- De toelating van jongeren in bepaalde typen inrichtingen wordt opgetrokken tot maximaal 21 jaar.
- De verstrekking van alcoholhoudende dranken voor gebruik elders dan ter plaatse voor een bepaalde periode wordt verboden.
- Aan de vergunningvoorschriften kunnen beperkingen worden verbonden.

Deze lokale verordeningen en de ontheffingsmogelijkheid ex. artikel 35 Drank- en Horecawet geven de gemeente bijvoorbeeld de mogelijkheid om tijdens een evenement (zoals een braderie of voetbalwedstrijd) beperkingen op te leggen aan alcoholverkoop en -gebruik (bijvoorbeeld alleen evenementenbier toestaan). Tevens kan de toegangsleeftijd voor horecagelegenheden worden verhoogd.

Voor bepaalde typen instellingen (zoals buurthuizen, jongerencentra, sportkantines en verenigingscentra) met een kantine in eigen beheer waar alcohol wordt geschonken, gelden nieuwe wettelijke bepalingen. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- 1 Het bestuur of de algemene ledenvergadering stelt een bestuursreglement vast dat goedgekeurd moeten worden door de gemeente.
- 2 Twee leidinggevendenden moeten in het bezit zijn van een verklaring sociale hygiëne en voldoen aan alle wettelijke eisen.

- 3 Barvrijwilligers die worden ingezet om aan de zogenoemde aanwezigheids- is te voldoen, moeten een instructie krijgen over verantwoord alcoholgebruik.
- 4 Leeftijdsgrenzen en schenktijden moeten zichtbaar in de kantine worden opgehangen.

Handhaving

Gemeenten kunnen een exploitatievergunning van een horecalokaliteit weigeren of intrekken als de voorwaarden in de APV voor de vergunning niet worden nagekomen. Ook kan de gemeente indien een drank- en horecavergunning is ingetrokken in verband met openbare orde-problemen, bepalen dat voor dezelfde inrichting gedurende maximaal vijf jaar geen nieuwe vergunning verleend mag worden. Als sanctie op het overtreden van de Drank- en Horecawet kan de gemeente daarnaast bestuursdwang toepassen of een dwangsom opleggen. In de Algemene wet bestuursrecht (Awb) staan de vereisten voor een bestuursdwang-procedure (artikel 5:21 e.v. Awb). Tevens zijn de meeste overtredingen van bepalingen in de Drank- en Horecawet voortaan strafbaar via de Wet op de Economische Delicten.

Het toezicht op de naleving van de Drank- en Horecawet berust bij de Keuringsdienst van Waren. Een aantal ambtenaren hiervan is aangewezen als toezicht-houder, respectievelijk buitengewoon opsporingsambtenaar inzake de Drank- en Horecawet. De gemeenten zelf hebben geen juridische middelen om het toezicht op de naleving uit te oefenen. Daarom zoeken sommige gemeenten samenwerking met de Keuringsdienst van Waren om de werkwijzen aangaande de horeca op elkaar te laten aansluiten. Dit vindt plaats door informatie-uitwisseling waarbij de gemeente en de Keuringsdienst van Waren kennis en ervaring aangaande de lokale horecabranche uitwisselen.

2.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk worden de bovengenoemde mogelijkheden van het gemeentelijk beleid toegelicht. In hoofdstuk 3 worden de thema's uitgaan, verkeer en vervoer, hoogseizoen en instellingen voor sport, recreatie en welzijn belicht. Daarbij wordt ingegaan op de problematiek en mogelijke maatregelen. In hoofdstuk 4 wordt aandacht besteed aan actoren en instellingen die een belangrijke rol (kunnen) spelen bij het lokaal alcoholmatigingsbeleid. In hoofdstuk 5 worden algemene aandachtspunten aangereikt.

A photograph of two women in a grocery store aisle. The woman on the left has blonde hair and is wearing a black top and a necklace. The woman on the right has blonde hair and is wearing a light-colored long-sleeved shirt. They are both looking down at a product on a shelf. A shopping cart is visible in the foreground, containing several items including a bottle of 'ROSSY' brand beverage. The background shows a metal grate and shelves with various products.

3 Specifieke aandachts- gebieden voor maatregelen en beleid

3 Specifieke aandachtsgebieden voor maatregelen en beleid

3.1 Inleiding

De maatregelen die een gemeente kan inzetten om alcoholgebruik te matigen, zijn in dit hoofdstuk geïnventariseerd en geclusterd rondom specifieke aandachtsgebieden. Deze thema's – uitgaan, verkeer en vervoer, hoogseizoen en instellingen voor sport, recreatie en welzijn – worden hieronder beschreven.

3.2 Uitgaan

3.2.1 Inleiding

Recent onderzoek heeft uitgewezen dat 73% van het Nederlands uitgaanspubliek zich (soms) onveilig voelt. In het huidige politieke klimaat waar veiligheid een belangrijk thema is, krijgt overmatig alcoholgebruik aandacht als katalysator van (zinloos) geweld en agressie. Onderzoek toont aan dat het overmatig drinken van alcohol een rol speelt bij uitgaansagressie. In een studie uit 1998⁶ bleek 86% van de geweldplegers in het uitgaansleven alcohol te hebben gedronken en 14% alcohol en drugs te hebben gebruikt. Zowel slachtoffers als daders behoren vaak tot de categorie van jonger dan 25 jaar. Ook jongeren zelf zijn van mening dat alcoholgebruik als belangrijkste oorzaak kan worden beschouwd van agressie in het uitgaansleven. Daarnaast zijn er vele vormen van overlast tijdens het uitgaan waarbij het gebruik van alcohol vaak een rol speelt, zoals wildplassen, geluids-overlast op de openbare weg en van horecagelegenheden, vandalisme en verkeersproblemen. Gemeenten leveren een bijdrage aan 'veilig uitgaan'⁷ door zich te richten op matig alcoholgebruik tijdens uitgaan. Dit is alleen mogelijk wanneer er een goed samenwerkingsverband ontstaat tussen de gemeente, horeca, omwonenden, winkeliers, politie en justitie.

3.2.2 Stad en plattelandsgemeenten

Tussen de gemeenten onderling bestaat er een grote verscheidenheid in de problematiek rond uitgaan en alcoholgebruik. Waar bijvoorbeeld een plattelandsgemeente last ondervindt van schuurfeesten, wordt een stad geconfronteerd met vrijgezellen- en studentenfeesten. In onderzoek naar drinkgedrag⁸ onder jongeren is ook duidelijk verschil geconstateerd op basis van de woonomgeving. Zo blijken jongeren uit plattelandsgebieden vaker alleen in het weekend alcohol te

drinken in vergelijking met jongeren uit het stedelijk gebied die zowel in het weekend als door de week alcohol gebruiken. Ook is het percentage excessieve drinkers groter onder jongeren uit plattelandsgebieden. Qua agressie blijkt het percentage plattelandsjongeren die getuige zijn geweest van agressie tijdens het uitgaan, hoger te zijn dan onder jongeren uit stedelijke gebieden. Dit kan deels worden verklaard uit een hogere alcoholconsumptie en een ander soort publiek op het platteland. Daarnaast zijn de groepen die drinken groter en homogener waardoor onbekende bezoekers sneller opvallen. Dit kan leiden tot agressief gedrag. In grote steden is het publiek minder homogeen, maar zorgt het na sluitingstijd gelijktijdig op straat komen van een grote mensenmassa voor irritatie en agressie. Voor elke gemeente geldt dan ook dat inzicht in de lokale context van het uitgaansleven de basis is voor een effectief alcoholmatigingsbeleid.

3.2.3 Maatregelen en initiatieven

Gemeente, politie, justitie, bewonersorganisaties, Keuringsdienst van Waren, winkeliers en natuurlijk horeca kunnen (en moeten, gezien de complexiteit van het onderwerp) samenwerken om de alcoholproblematiek bij het uitgaan te bestrijden. Een gestructureerde samenwerking op lokaal niveau dient ertoe te leiden dat elk van de partners zijn bijdrage levert op eigen terrein. De rol van de horecasector verdient daarbij een korte toelichting. Dat er tegengestelde belangen zijn, lijkt overduidelijk. Stigmatisering van horecagelegenheden bij de opzet van alcoholmatigingsbeleid werkt echter averechts en zal de inzet van de horeca minimaliseren. En dat is een gemis voor alle partijen omdat de horeca als 'oren en ogen' voor de politie en de gemeente kan dienen: zij kennen immers de uitgaansscene en hebben direct toegang tot de jeugd. Daarnaast is er binnen de horeca nog enige sociale controle mogelijk qua alcoholgebruik, in tegenstelling tot bijvoorbeeld een verlaten industrieterrein waar de jeugd indrinkt. Bovendien is ook de horeca geholpen met een veilig uitgaansgebied en vanuit die optiek aanspreekbaar op verantwoord alcoholgebruik. Concluderend kan gesteld worden dat een goede verhouding met de horeca (denk daarbij ook aan de regionale afdelingen van Koninklijk Horeca Nederland) evident is voor het slagen van alcoholmatigingsbeleid.

Goed gastheerschap

Alcoholmatiging in het uitgaansleven krijgt vorm door samen met de horeca afspraken te maken over de invulling van goed gastheerschap, wat zich uit in bijvoorbeeld het achterwege laten van spelletjes die gericht zijn op snel en veel drinken. Maar ook door als horeca-eigenaar of portier ervoor te zorgen dat een dronken gast niet als bestuurder in de auto stapt.

Happy hours

De gemeente kan proberen overeenstemming te bereiken met de horeca over beperkingen van de prijsacties en happy hours waarbij met korting de verkoop van alcoholhoudende dranken gestimuleerd wordt. Hierbij kan gedacht worden aan afspraken over het uitsluiten van happy hours rondom sluitingstijd of direct volgend op uitgaanstijden van scholen. Juist tijdens die specifieke tijden zijn prijsacties voor alcoholvrije dranken wenselijk.

Cooling down

Ook kan de gemeente voorstellen om coolingdownperiodes vlak voor sluitingstijd in te stellen. In deze periode, met meer verlichting en andere muziek, wordt het publiek geen alcohol meer geserveerd (zie praktijkcase gemeente Amsterdam). Goede afspraken met de droge horeca (snackbars en shoarmazaken) zijn in dit kader ook van belang zodat jongeren na sluitingstijd nog wat kunnen eten en niet gaan rondzwerven in het uitgaansgebied.

Deurbeleid

Daarnaast kan de gemeente in samenwerking met de horecasector inspanning verrichten om de naleving van de Drank- en Horecawet eenvoudiger te maken voor het barpersoneel door strikter deurbeleid. Zo wordt er geëxperimenteerd met polsbandjes: de kleur van het polsbandje, verschillend voor jongeren die jonger of ouder dan 18 jaar zijn, bepaalt de mogelijkheid om (sterk) alcoholische dranken te kopen.

Inrichting van een horecagelegenheid

Onderzoek toont aan dat mensen de neiging hebben sneller te drinken als zij zich ongemakkelijk of gefrustreerd voelen. Het gevolg is vaak dronkenschap waardoor de kans op reacties op het ongemak wordt vergroot. De frustraties kunnen van persoonlijke aard zijn, maar het gevoel van ongemak wordt ook gevoeld door de situatie in een uitgaansgelegenheid zoals ruimte, ventilatie, geluidssterkte en bereikbaarheid van toiletten. Ongewenst lichamenlijk contact, bijvoorbeeld doordat de rij mensen voor de bar zich mengt met de wachtenden voor de toiletten, verhoogt de kans op conflict. De gemeente kan hier rekening mee houden door in een vroeg stadium met de horeca overleg te plegen over inrichting, maximumaantal bezoekers en doorstroombmogelijkheden.

Preventieactiviteiten

Daarnaast is de horeca ook geschikt als een locatie voor preventieactiviteiten. Vanuit een creatieve invalshoek zijn allerlei initiatieven ontplooid door de gemeenten en de regionale GGD'en om jongeren te spreken op die plekken waar gedronken wordt. Door middel van infotainment worden jongeren bereikt in de horecagelegenheden en wordt kennis op een passende wijze overgedragen. Zo wordt bijvoorbeeld het bewustzijn van jongeren over de effecten van alcohol gestimuleerd door reactietesten in en om de horecagelegenheden te laten uitvoeren. Er zijn ook initiatieven waarbij jongerenteams (peer groups) en ouders worden ingezet om in het uitgaansleven jongeren aan te spreken, informatiemateriaal uit te delen of kennistesten te laten uitvoeren.

Horecaconvenant

De bovenstaande maatregelen maken duidelijk dat samenwerking met de horeca mogelijkheden biedt voor preventie en interventie op het gebied van alcoholgebruik. Vanuit deze gedachte is constructieve coöperatie van wezenlijk belang. Dit heeft binnen veel gemeenten vorm gekregen in een horecaconvenant. In deze overeenkomst leggen beide partijen afspraken vast. Het gemeentebestuur heeft belang bij een horecaconvenant vanuit de wens om de overlast rondom horeca te beperken en te reguleren. De horeca heeft er belang bij omdat er behoefte is aan duidelijkheid over het gemeentelijk beleid inzake de horeca. In overleg met de horeca wordt gekeken naar de onderwerpen waarover onduidelijkheid bestaat en naar mogelijkheden voor gezamenlijke afspraken. Het convenant kan betrekking hebben op het vervoersbeleid, sluitingstijden, ontheffingen en vergunningen, bevordering van een vlotte uitstroom van bezoekers, geluidsoverlast, evenementen, onderhoud van het uitgaansgebied en toezicht tijdens het uitgaan. Meer voorbeelden van horecaconvenanten kunt u vinden op www.ilv.nl.

De gemeente voert regie

Deze initiatieven staan of vallen bij een goed contact tussen horecaondernemers, politie en gemeenten. De gemeente vervult een regiefunctie waarbij ze een aanspreekpunt is voor horecaondernemers en gestructureerd overleg initieert. De burgemeester kan worden gemachtigd om in overleg met de andere partners (politie, justitie en horeca) nadere afspraken te maken over het creëren van een veilig en aangenaam uitgaansklimaat en deze afspraken te laten opnemen in een (geactualiseerd) horecaconvenant. Binnen dit kader kan de gemeente zorgen voor een veilige fysieke omgeving, de politie voor extra surveillance, justitie voor lik-op-stukbeleid en de horeca voor extra toezicht in en rondom het gebouw en op verantwoord alcoholgebruik.

Praktijkcase: Amsterdam en maatregelen voor uitgaan

In Amsterdam is de sluitingstijd van de droge horeca in horecaconcentratiegebieden een uur later vastgesteld dan die van de nachtzaken. Op deze wijze krijgen de gasten de gelegenheid om in de alcoholvrije zaak nog even bij te komen. Een andere reden is dat personen die de discotheek verlaten, niet onbestemd rondlopen en allerlei overlast bezorgen.

Tevens is in de vergunning van Amsterdamse nachtzaken een afkoelingsperiode in de sluitingstijd opgenomen. Vanaf één uur voor de definitieve sluiting van het bedrijf worden er geen bezoekers meer toegelaten. De lichten worden aangedaan, er wordt rustige muziek gedraaid en er wordt geen alcohol meer geschonken. Verder kunnen er koffie en broodjes worden verkocht. Op deze wijze hebben de bezoekers de gelegenheid tot rust te komen en de zaak gefaseerd te verlaten.

3.3 Verkeer en vervoer

3.3.1 Inleiding

Het feit dat alcohol en verkeer niet samengaan, wordt door verschillende (landelijke) campagnes continu onder de aandacht gebracht. De overheid voert al jaren met succes verkeersveiligheidsbeleid waarbij het voorkomen van de combinatie van alcohol en autorijden een belangrijk speerpunt is. Ondanks deze langdurige inspanning blijft het een thema dat aandacht behoeft: wekelijks verongelukken en sterven mensen als gevolg van alcoholgebruik door bestuurders. Jongeren vormen daarbij een belangrijke risicogroep: de kans op een ongeval van iemand in de leeftijd van 18 tot 24 jaar is vele malen groter dan die voor oudere bestuurders. Gemeenten kunnen daarbij een rol spelen door maatregelen te nemen die gericht zijn op verkeer en vervoer tussen drinklocaties, evenals tussen drinklocaties en thuisadres.

3.3.2 Maatregelen en initiatieven

De maatregelen die de gemeente kan nemen, zijn vooral gericht op preventie en voorlichting om te voorkomen dat er daadwerkelijk wordt gereden met alcohol op achter het stuur.

Taxi's

Maatregelen kunnen genomen worden rondom een uitgaansgebied om ervoor te zorgen dat er daadwerkelijk alternatieve vervoersmiddelen voorhanden zijn voor hen die gedronken hebben. Parkeerplekken voor taxi's in de nabijheid van uitgaansgelegenheden bieden een laagdrempelig alternatief voor de auto. Bovendien wordt de looproute door het centrum korter of overbodig en daardoor wordt de kans op overlast verkleind.

Horecavervoersplannen

Ook kan gedacht worden aan het opstellen van horecavervoersplannen in samenwerking met de horeca, busmaatschappijen en taxibedrijven, die afgestemd zijn op de sluitingstijden. Intergemeentelijke samenwerking kan hierbij essentieel zijn omdat sommige uitgaanscentra publiek aantrekken vanuit een groter gebied dan hun eigen gemeente. Gezamenlijk kan 'discovervoer' worden opgezet om ervoor te zorgen dat er veilig vervoer beschikbaar is tussen het uitgaanscentrum en eventuele buurgemeenten. Acties zoals in horecagelegenheden uitgedeelde kortingsbonnen voor de taxi's of korting op een tweede taxichauffeur om ook de auto van de bestuurder thuis te brengen, zijn mogelijke initiatieven om de aandacht te vestigen op alcohol in het verkeer.

Communicatieplan

Daarnaast kan een operationeel communicatieplan tussen horeca en taxi- en buschauffeurs bevorderen dat na drukke uitgaansavonden en evenementen de feestvierders zo snel mogelijk worden afgevoerd. Door onderling af te stemmen welke activiteiten (feesten, concerten, speciale avonden) op welke locaties georganiseerd worden en informatie te verstrekken over sluitingstijden en het aantal verwachte bezoekers kan het vervoersaanbod worden aangepast op de vraag.

Bewustwordingsacties

De GGD heeft ervaringen met bewustwordingsacties in relatie met alcohol en verkeer. Een voorbeeld hiervan is het initiatief waarbij jongeren onder begeleiding van een rij-instructeur op een parcours het effect van alcohol op hun rijgedrag aan den lijve ervaren. De praktische rijproef wordt ondersteund door een theoriegedeelte waarin de effecten van alcohol op lichaam en rijgedrag worden uiteengezet.

Rijschoolhouders

Ook kan worden gedacht aan de rol van rijsschoolhouders. Deskundigheidsbevordering door training en verstrekking van informatiemateriaal aan rij-instructeurs zijn mogelijke initiatieven waarbij de jeugd (indirect) wordt bereikt.

Acties op en rond de weg

Wat alcohol in het verkeer betreft zullen maatregelen op en rond de weg altijd in samenwerking met meerdere actoren, waaronder de politie, moeten plaatsvinden. Regionaal kunnen er in overleg met de politie en 3VO afspraken worden gemaakt over campagnes tegen alcohol in het verkeer. De gemeente kan in samenwerking met 3VO een voorlichtingscampagne initiëren die gericht is op weggebruikers: duidelijke borden langs de wegen om alcohol en verkeer te ont-raden. In overleg kunnen risicowegen worden gedefinieerd door de gemeenten of kan er aansluiting worden gevonden met andere gemeentelijke beleidsinitiatieven. De politie kan inzetten op meer controles en specifieke tijdstippen, bijvoorbeeld aan het begin van een uitgaansavond omdat daarvan een preventieve werking uitgaat (zie praktijkcase Tegen Alcomobilisme Project).

Praktijkcase: Tegen Alcomobilisme Project in Groningen, Friesland en Drenthe

In het voorjaar van 1999 is in de drie noordelijke provincies het Tegen Alcomobilisme Project (TAP) gestart met als doel het beperken van rijden onder invloed (vooral na bezoek aan een horecagelegenheid of een sportkantine). Het uitgangspunt is een brede samenwerking te bewerkstelligen en door bundeling van succesvolle instrumenten de bestrijding van rijden onder invloed structureel aan te pakken. Rijkswaterstaat, directie Noord-Nederland, heeft dit project vormgegeven in nauwe samenwerking met lokale partners zoals de gemeenten, horeca-ondernemers, taxiondernemers, consultatiebureau voor alcohol en drugs (CAD), sportverenigingen, regionale organen voor verkeersveiligheid en de politie. Een belangrijk vertrekpunt in de werkwijze van TAP is aansluiting te vinden bij horecaondernemers, sportkantinebeheerders en sportbesturen om de verantwoordelijkheid ook (deels) bij hen te leggen. Dit heeft vorm gekregen in een vierhoekssamenwerking met gemeente, horeca en sport, vervoerders en politie. Deze projectgroep is verantwoordelijk voor een gedragen en financieel onderbouwd projectplan.

De ingrediënten binnen het projectplan voor de aanpak van alcohol in het verkeer zijn divers, waaronder politieacties voor gericht controleren. In de praktijk betekent dat alcoholcontroles vaker overdag en frequenter in de nabije omgeving van horeca- en sportgelegenheden worden gehouden. Deze alcoholgevoelige routes worden hierdoor op verschillende tijden van de dag en verspreid over de week gecontroleerd. Goed gedrag wordt daarbij beloond: weggebruikers die zich aan de regels houden, krijgen een presentje. Ook de taxibedrijven doen mee aan het TAP. Klanten kunnen vanuit het café of de sportkantine naar huis worden gebracht met een dubbele chauffeur (de tweede taxichauffeur brengt de auto naar huis). De sportclubs worden actief betrokken op basis van de nieuwe regelingen die voor ze gelden in het kader van de Drank- en Horecawet. Cursussen over verantwoord alcoholgebruik worden op basis van behoefte aangeboden waarbij de gemeente ondersteuning verleent. De jeugd wordt daarnaast geïnformeerd in horecagelegenheden via discoroadshows, websites en informatiemateriaal.

(De TAP-methode is in 2002 samengevoegd met de landelijke BOB-campagne.)

Voor meer informatie over dit voorbeeld kunt u contact opnemen met het Informatiepunt Lokale Veiligheid (ILV). Zie de gegevens achterin deze brochure.

3.4 Hoogseizoen

3.4.1 Inleiding

Op grond van landelijke ervaringen kan gesteld worden dat een groot aantal gemeenten overlast ervaart van vakantievierende jongeren. De cijfers, die niet representatief zijn voor alle vakantievierende jongeren, laten zien dat op speciale jongerencampings gemiddeld 21 glazen alcohol door jongens en ongeveer negen glazen alcohol door meisjes per vakantiedag worden gedronken. In deze situaties en omgevingen kunnen excessen ontstaan, zoals alcoholvergiftiging bij tieners.

3.4.2 Maatregelen en initiatieven

De gemeente kan voorwaardenscheppend en corrigerend werken door specifiek beleid te maken dat gericht is op bepaalde periodes (zomermaanden en evenementen) of bepaalde locaties (openbare weg). Daarbij kan ze gebruikmaken van bijzondere verordeningen. Door deze preventieve maatregel voorkomt ze een time-outsituatie, die gestimuleerd wordt door de onbegrensde verkrijgbaarheid van alcohol, de hoge tolerantie en het beperkte toezicht.

Convenant

Specifiek voor badplaatsen of gemeenten met jongerencampings lijkt het opstellen van een convenant met campinghouders, winkeliers en andere betrokken partijen een mogelijkheid om draagvlak te creëren voor een lokaal alcoholmatigingsbeleid. Maatregelen en afspraken kunnen betrekking hebben op gelimiteerde verkoop van alcohol aan jongeren gedurende de zomermaanden en een strengere reglement op campings aangaande overlast. Het NIGZ kan hierin een partner zijn.

Vakantiecampagnes

Het NIGZ organiseert onder verantwoordelijkheid van Alcohol Voorlichting en Preventiesteunpunten (AVP-steunpunten) zomercampagnes op de populairste vakantiebestemmingen. Een getraind jongerenteam wordt ingezet om op jongerencampings, stranden en boulevards met jongeren te praten over hun alcoholgebruik. Promotiemateriaal wordt verspreid onder de samenwerkingspartners zoals VVV's, lokale alcoholverstrekkers, politie en campingeigenaren. Gemeenten kunnen het effect van deze vakantiecampagne versterken door in te haken met eigen acties en initiatieven, in samenwerking met de GGD.

Aanwijzingsbesluit

Voor de handhaving van de openbare orde tijdens een bepaalde periode zijn er ook andere maatregelen denkbaar. Zo heeft een burgemeester op basis van de APV een aanwijzingsbesluit genomen dat het lopen op straat in het centrum met een aangebroken blikje alcohol of fris verbiedt. Op verzoek van de politie is de maatregel ook van kracht op het meedragen van blikjes fris opdat de controle of er daadwerkelijk alcohol in de blikjes zit, niet meer noodzakelijk is. Andere gemeenten hebben soortgelijke maatregelen getroffen door bijvoorbeeld het bezit van aangebroken alcohol rondom treinstations te verbieden.

Noodverordening

Om overlast te voorkomen is een combinatie van maatregelen in sommige situaties effectief. Een alcoholverbod voor de openbare weg en het strafbaar maken van het luisteren naar muziek in diezelfde zone zijn hiervan een voorbeeld. Dit wordt ingezet in Scheveningen, waar in een noodverordening het luisteren naar muziek in geparkeerde auto's strafbaar is gesteld. De geluidsoverlast op de boulevard was zo'n verstoring van de openbare orde dat deze verordening werd ingesteld voor de zomermaanden. In combinatie met extra toezicht van de politie en het alcoholverbod probeert de gemeente de overlast te beperken.

3.5 Instellingen voor sport, recreatie en welzijn

3.5.1 Inleiding

Naast de commerciële horeca kent Nederland niet-commerciële horeca zoals buurthuizen, jongerencentra, sportkantines en verenigingscentra. Voor een groot deel van deze niet-commerciële instellingen geldt dat de baromzet in belangrijke mate de omvang van de verenigings- of activiteitenkas bepaalt. Bij 82% van de sportclubs is de kantineomzet bepalend voor de begroting. Daarbij maakt de verkoop van alcoholhoudende dranken een groot deel uit. Omdat de niet-commerciële instellingen verschillen met commerciële instellingen is speciale aandacht voor deze sector binnen het gemeentelijk alcoholmatigingsbeleid gerechtvaardigd. Daarbij verdienen de sportkantines en jongerencentra bijzondere aandacht als plekken waar veel jongeren komen.

3.5.2 Maatregelen en initiatieven

Jongeren drinken vooral buitenshuis waarbij een belangrijk deel van hun drankgebruik plaatsvindt bij sportclubs. De sportkantines en jongerencentra bieden daarom de mogelijkheid om de boodschap van verantwoord alcoholgedrag onder de aandacht van jongeren te brengen.

Bestuursreglement

De gemeente verleent in het kader van de Drank- en Horecawet aan instellingen zoals buurthuizen, jongerencentra, sportkantines en verenigingscentra vergunning om alcoholhoudende dranken te verstrekken. Voor het verkrijgen van een vergunning moet zo'n instelling een bestuursreglement bezitten. Hierin moeten de volgende elementen verplicht worden vastgelegd:

- Op welke dagen en tijdstippen alcoholhoudende drank wordt verstrekt. Dit moet duidelijk zichtbaar worden aangegeven in de horecalokaliteit;
- Hoe het toezicht op naleving van de inhoud van het bestuursreglement zal plaatsvinden;
- Hoe het bestuur waarborgt dat de verstrekking van alcoholhoudende dranken geschiedt door personen die voldoende kennis en inzicht aangaande sociale hygiëne hebben;
- De kwalificatienormen voor barvrijwilligers over verantwoord alcoholgebruik.

Een niet-commerciële instelling, zoals een sportclub of een sociaal-culturele instelling, moet een bestuursreglement ter goedkeuring voorleggen aan de gemeente. Dit betekent dat een gemeente per instelling voor sport of welzijn de

mogelijkheden voor maatregelen ter alcoholmatiging binnen het reglement kan laten opnemen. Een voorbeeld is het aantal schenkuren beperken tijdens jeugdactiviteiten. Of de aanwezigheid van beleid inzake promotie van alcoholvrije dranken, de beperking van het assortiment van alcoholhoudende dranken en de prijsverhoudingen tussen alcoholhoudende en alcoholvrije dranken.

Verplichte instructie voor verantwoord alcoholgebruik

Daarnaast kan de gemeente samen met de verenigingen zoeken naar een passende invulling van de eisen voor instellingen voor sport, recreatie en welzijn vanuit de Drank- en Horecawet. Door NOC*NSF is bijvoorbeeld de instructie Verantwoord Alcoholgebruik opgesteld en dit brengt verplichtingen voor de bij deze instelling aangesloten verenigingen met zich mee. Maar niet alle verenigingen zijn aangesloten bij NOC*NSF. Een gemeente kan hierop inspelen door bijvoorbeeld samen met de sportraden de regie over de verplichte instructie voor verantwoord alcoholgebruik te voeren. Hierdoor garandeert ze dat alle instellingen binnen die gemeente daadwerkelijk een opleiding doorlopen en dat het lokaal alcoholmatigingsbeleid onder de aandacht wordt gebracht. Door deskundigen vanuit de preventie- en voorlichtingsafdeling van de regionale verslavingszorg en GGD te betrekken bij de training van het bestuur en vrijwilligers wordt ervaring uit de praktijk meegebracht, inclusief kennis van de lokale drankcultuur.

Themaweken

Rondom de verplichte instructie kan de gemeente met de genoemde samenwerkingspartners een themaweek initiëren. Via groepsdiscussies en promotie- en voorlichtingsmateriaal kan ze het thema alcohol en sport aandacht geven.

Praktijkcase: 'Ik drink niet voor mijn club' in de gemeente Zutphen

Initiatiefnemer CAD te Zutphen heeft in samenwerking met de gemeente Zutphen (beleidsvelden sportzaken en verslavingszorg) en de Sportraad Zutphen in 1993 de actie "Ik drink niet voor mijn club" opgezet. Vanuit de gedachte dat via sportverenigingen een aanzienlijk deel van de bevolking kan worden bereikt en om de discussie binnen verenigingen aan te zwengelen is de actie gestart binnen de Zutphense sportwereld. Concreet hield de actie in dat iedere sporter een contract ondertekende waarin hij zich verplichtte om 30 minuten voor en na de wedstrijd of training geen alcohol te nuttigen. Als tegenprestatie ontving de verenigingskas na een halfjaar circa € 5 per speler. Tevens was er een week lang een informatiestand over alcohol aanwezig in het clubgebouw. Volgend op deze actie

werden gesprekken over alcoholmatigingsbeleid in clubgebouwen gehouden met de besturen van de verenigingen. Voor de besturen was ook een brochure opgesteld over het voeren van alcoholmatigingsbeleid bij sportverenigingen. Dit alles met vrijwillige medewerking van de sportverenigingen die ook verantwoordelijk waren voor de controle op het gedrag van de spelers. In totaal deden 1.308 leden mee aan de ludieke actie die een jaar duurde en zorgde voor enorme aandacht van de media.

De effectiviteit van de actie is via twee metingen onderzocht. De resultaten gaven informatie over een aantal zaken. Zo bleek de contractregeling meer aan te spreken dan het voorlichtingselement. Het bespreekbaar maken van drinkgedrag door afspraken vast te leggen in een contract was essentieel. Daarin ligt ook het succes van de actie: “het alcoholgebruik hangt sterk samen met de mate waarin men dat al of niet afkeurt op basis van persoonlijke ideeën en fatsoen. Het gebruik vermindert als men zelf vaker drinkers als gezelschap vermijdt of een drinkende vriend tot de orde roept” (rapportage eerste effectmeting). De resultaten spreken voor zich: het alcoholgemiddelde daalde van iets meer dan acht glazen in het afgelopen weekeinde tot iets meer dan vijf glazen. Er waren meer niet-drinkers en in de groep van drinkers werd een tendens naar minder drinken geconstateerd.

Voor meer informatie over dit voorbeeld kunt u contact opnemen met het ILV. Zie de gegevens achterin deze brochure.

4 Instellingen en actoren

4 Instellingen en actoren

4.1 Inleiding

In het kader van alcoholmatiging bij jongeren zijn er diverse instellingen en actoren die vanuit het alcoholmatigingsbeleid een zeer belangrijke rol spelen. Om effectief alcoholmatiging te kunnen bewerkstelligen zullen gemeenten daar aansluiting bij moeten zoeken. In dit hoofdstuk worden deze actoren belicht en komt aan de orde welke maatregelen getroffen kunnen worden.

4.2 Instellingen voor preventie- en gezondheidsbevordering

Vanuit de Wet collectieve preventie volksgezondheidszorg (Wcpv) is de gemeente onder andere verantwoordelijk voor lokaal gezondheidsbeleid, jeugdgezondheidszorg (voor 0-19-jarigen), ambulante verslavingszorg, collectieve preventie en gezondheidsbevordering. De invulling van de regionale of lokale alcoholpreventie wordt gestuurd door de gemeentelijke overheid. Dit biedt de gemeente mogelijkheden voor bevordering van de samenhang en afstemming binnen collectieve preventie en om te sturen op alcoholpreventieactiviteiten. Instanties waarmee samengewerkt wordt voor het opstellen van een integraal werkplan, zijn de GGD en afdelingen Preventie van de lokale instellingen voor verslavingszorg.

Per 1 juli 2003 wordt van gemeenten bovendien verwacht dat ze over het gehele gezondheidsterrein hun beleid vastleggen. Een onderdeel daarvan zijn de activiteiten rond de gezondheidsbevordering, waaronder leefstijlen. Van het gemeentebestuur wordt een (pro)actieve opstelling gevraagd waarbij het geacht wordt in samenwerking met de GGD'en lokale gezondheidsplannen op te stellen. De gemeente heeft door de jeugdmonitor van de GGD en de periodieke geneeskundige onderzoeken een bron van informatie over alcoholgebruik tot haar beschikking. Hierop kan gericht beleid worden afgestemd waarbij een combinatie van preventie- en zorgbeleid essentieel is.

Daarnaast is een groot aantal actoren van belang omdat ze direct contact hebben met de doelgroep. Dit zijn actoren in het algemeen maatschappelijk werk, schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerk, CAD en huisartsen. Huisartsen, algemeen

maatschappelijk werk, jeugdhulpverlening en eerstelijns geestelijke gezondheidszorg hebben een belangrijke signaleringsfunctie bij chronisch overmatig alcoholgebruik en alcoholverslaving. Hulpverlening aan probleemdrinkers blijkt het meest succesvol als er nog voldoende binding is met de samenleving. Dit pleit voor een actieve benadering die gericht is op het zo vroeg mogelijk onderkennen van alcoholproblemen. De gemeente kan de genoemde organisaties stimuleren en faciliteren in het opstellen van signaleringsafspraken en protocollen.

Praktijkcase: Het Parapluproject in Regio Zuid-Holland Noord

De onderwijsinstellingen worden gezien als een van de belangrijkste kanalen om jongeren te bereiken over talloze onderwerpen. Preventieprogramma's op diverse terreinen waaronder alcohol en drugsgebruik worden via verschillende instanties aangeboden aan het onderwijs. Deze versnipperde en niet-afgestemde aanpak leidt tot een slecht gestructureerd aanbod van preventieprogramma's.

Daarom is in de regio Zuid-Holland Noord gestart met het Parapluproject waarbij allerlei preventieprogramma's ter bevordering van de sociale weerbaarheid geïntegreerd en onderling afgestemd worden aangeboden aan het primair en voortgezet onderwijs. Het is de bedoeling dat er op scholen gewerkt wordt met een basismodule sociale weerbaarheid, gevolgd door een aantal vervolgmodes. In de vervolgmodes komt weerbaarheid steeds als rode draad terug met daarnaast ruimte voor specifieke thema's zoals pesten, drugs en alcohol. De gedachte erachter is dat scholen op deze wijze een meerjarenpreventieplan op maat samenstellen op het gebied van genotmiddelen waarbij aandacht wordt besteed aan lesgeven, signaleren, regelgeving, begeleiding en ouderparticipatie. De verwachting is dat deze aanpak de effectiviteit van de programma's zal verhogen. Bewezen is dat een samenhangende aanpak meer effect heeft dan een geïsoleerd aanbod. Ook voor de aanbiedende instellingen is afstemming en vooral ook samenwerking wenselijk.

Vanuit haar taak van bevordering van de samenhang en afstemming binnen collectieve preventie heeft de GGD bij de aanbiedende instellingen, onderwijs en gemeenten samenwerking voor het Parapluproject gezocht. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling een extra overlappend netwerk te creëren. Met bestaande beleidsnetwerken worden dus contact en afstemming gezocht. De gemeente faciliteert en committeert zich aan dit meerjaren-programma.

Voor meer informatie over dit voorbeeld kunt u contact opnemen met het ILV. Zie de gegevens achterin deze brochure.

4.3 Onderwijs

De scholen worden gezien als belangrijke setting voor op jongeren gerichte preventieactiviteiten. En terecht: het onderwijs beschikt immers al over vaardigheden om kennis en informatie over te brengen en daarnaast is het het geëigende communicatiekanaal naar jongeren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om voor het onderwijs de gewenste voorzieningen tot stand te brengen en in samenwerking met schoolbesturen overeenkomstige regelingen te treffen. Hierin kan ook beleid inzake het schenkgedrag van schoolkantines en tijdens schoolfeesten worden meegenomen.

Voor scholen en de gemeentelijke invloed kan gekeken worden naar de basisscholen en voortgezet onderwijs. Op basisscholen heeft de GGD een belangrijke taak, samen met instellingen op het terrein van gezondheid en welzijn. Gemeenten kunnen overleggen met de GGD over de aandacht die gegeven wordt aan het opbouwen van sociale vaardigheden. Tijdig aandacht hiervoor biedt een basis om op latere leeftijd sociale druk te kunnen weerstaan.

De GGD heeft ook verschillende programma's voor het voortgezet onderwijs (12+), onder andere het landelijk project 'De gezonde school en genotmiddelen' van het Trimbos-instituut. Dit project wordt al door zeer veel scholen ingezet. De schoolleiding, leraren en ouders worden betrokken om leerlingen te informeren en risicoleerlingen te signaleren en begeleiden. De gemeente kan inventariseren welke scholen nog niet deelnemen aan dit project en op basis daarvan actie ondernemen. Ook kan de gemeente zorgen voor een juiste balans in de aandacht voor drugs en alcohol binnen dit programma. Daarnaast kan binnen de zorgstructuur van scholen, waar naast de leerlingbegeleider of zorgcoördinator de jeugdgezondheidszorg en het schoolmaatschappelijk werk deel van uitmaken, gezocht worden naar extra begeleidingstrajecten voor risicoleerlingen en hun ouders.

De druk van instanties om de scholen te gebruiken als communicatiekanaal wordt duidelijk ervaren door het onderwijs. De gemeente kan hierin een taak vervullen door het aanbod van preventieprogramma's te coördineren. In deze regiefunctie kan de gemeente haar meerwaarde tonen door het onderwijsveld te ontlasten en richting te geven aan de gezondheidszorg.

4.4 Jeugd- en jongerenwerk

Lang niet alle jongeren worden via de schoolse setting bereikt. Dit komt enerzijds doordat genotsmiddelenvoorlichting geen verplicht onderdeel van het lespakket is en maar een beperkt deel van de jongeren in de leeftijdscategorie van 15 tot 25 jaar naar het voortgezet onderwijs gaat.⁹ Daarnaast wordt steeds duidelijker dat risicogroepen zich in hun vrije tijd verhoudingsgewijs het meest op straat bevinden. De gemeente heeft een belangrijke rol als het gaat om voorzieningen en financiering. Door het inschakelen van jongerenwerkers kan een gemeente met deze risicogroepen in contact komen. De GGD kan hier een rol vervullen door enerzijds de deskundigheid van deze teams te vergroten en anderzijds effectieve methoden te ontwikkelen. Zo kan bijvoorbeeld een wijkgerichte preventieaanpak worden ontwikkeld waarbij verschillende actoren in die wijk worden betrokken, zoals sociaal-culturele accommodaties, jongerenwerk, politie, maatschappelijk werk en justitie. In overleg met jongeren kunnen tal van activiteiten en voorzieningen gecreëerd worden waarbij zij worden bereikt en tegelijkertijd geactiveerd. Zo is er een project bekend waar 'sportbuurtwerkers' fietsend rondgaan in de wijk om jongeren te activeren. Samen met de jongeren wordt er op straat gesport.

4.5 Ouders

Tussen ouders zijn er grote verschillen in de kijk op alcohol en het gebruik daarvan door hun kinderen. Sommige ouders hanteren strikte regels binnenshuis, andere ouders kopen zelf alcohol voor hun kinderen. Aangezien ouders primair verantwoordelijk zijn voor het alcoholgebruik van hun kinderen is het van belang hen voor te lichten en te begeleiden in de opvoeding. Zo is het van belang dat ouders het goede voorbeeld geven, goed geïnformeerd zijn en hun kinderen op een goede manier kennis laten maken met alcohol en er voor zorgen dat alcoholgebruik een bespreekbaar thema is. Voor sommige ouders zal een themaweek, een discussieavond of een inlichtingendag voldoende zijn. Andere ouders hebben een gedegen begeleiding nodig. De gemeente kan in samenwerking met de GGD werken naar een integrale opvoedingsondersteuning waar ouders gedurende de verschillende levensfasen van hun kinderen met vragen terecht kunnen of begeleid worden.

Bij geconstateerd alcoholmisbruik van jongeren kunnen naast de jongeren en verstrekkers de ouders worden ingelicht en aangesproken op het gedrag van hun

kinderen. Er zijn voorbeelden bekend dat de politie en een GGD-medewerker direct de dag erna naar de ouders en de school gaan om te informeren en controleren in hoeverre dit eenmalig was of misschien vaker kan gebeuren.

Praktijkcase: Particulier initiatief in de gemeente Katwijk

Het Platform Verslavingszorg Katwijk is in 1992 opgericht. Bestaande uit deelnemers vanuit diverse lagen in de Katwijkse maatschappij, zoals ouders, bureau jeugdzorg, jeugdwerkbureau, jongerenwerk, organisaties vanuit de verslavingszorg, politie en GGD, heeft dit unieke particulier initiatief de doelstelling om vanuit de praktijk een bijdrage te leveren aan de verslavingspreventie en hulpverlening in Katwijk. De gemeente is als subsidieverstrekker en deelnemer direct betrokken bij de activiteiten van het platform.

Het platform is oorspronkelijk opgericht wegens drugsproblematiek, maar sinds enkele jaren is alcohol een belangrijk speerpunt. Daarbij is het de doelstelling van het platform om tot initiatieven en acties te komen die uiteindelijk de alcoholproblematiek beheersbaar maken. Dit heeft onder andere een start gekregen in de verkennende notitie Kurk van de GGD. Op basis daarvan is het alcoholplan opgesteld door het platform, waarin het alcoholbeleid wordt vergeleken met waterbeheer. Het beheren van het 'alcoholpeil' is als doel gesteld. Vervolgens zijn een stuurgroep Alcoholplan en vijf denktanks samengesteld. Voor deelname aan de denktanks is een doorsnede van de Katwijkse bevolking gevraagd: 30 deelnemers vanuit lokale verenigingen, horeca, bedrijven, kerken, onderwijs, gemeenteraad, jongeren, politie en organisaties in de verslavingszorg. Deze denktanks hebben diverse aspecten van alcoholgebruik onder de loep genomen in brainstormsessies en zijn gekomen tot voorstellen voor acties en maatregelen. Met het uitgeven van nieuwsbrieven wordt de informatie-uitwisseling ondersteund. Tijdens een informatieavond in het gemeentehuis zijn de eerste resultaten onder grote belangstelling gepresenteerd aan alle raadsleden en geïnteresseerden.

Het project is gefaseerd en kent op dit moment al een tastbaar resultaat in de vorm van een 'meetkeet'. Deze omgebouwde schaftheet rijdt in de laatste vier maanden van 2002 in de weekenden langs 20 locaties waar alcohol gedronken wordt. In het café, het jongeren centrum of de sportkantine waarnaast de keet die avond geparkeerd staat, wordt een schriftelijke enquête afgenomen onder de aanwezige jongeren. Achtereenvolgens worden in de keet drie metingen verricht (blaas-, ogen- en reactietest). De vragenlijst heeft als doelstelling om meer meet-

gegevens te krijgen over het drinkgedrag, om zo bijvoorbeeld inzicht te krijgen in het indrinken en de normen en verwachtingen aangaande drinken en vervoer. Het onderzoek heeft als bijkomend effect dat de bewustwording over het gebruik van alcohol wordt gestimuleerd. Daarbij wordt de meetkeet beschouwd als voorloper van alle andere activiteiten. De actie krijgt veel publiciteit en is al bekend bij veel jongeren.

De opzet betekent automatisch een breed draagvlak door de samenstelling van het platform en de bottom-upbenadering. De gemeente beschouwt het platform dan ook als serieuze partner. Tevens heeft de gemeente een regierol te vervullen waarbij vooral de afstemming tussen de diverse activiteiten, de financieringsstromen en de gemeentelijke beleidsterreinen van belang is.

Voor meer informatie over dit voorbeeld kunt u contact opnemen met het ILV. Zie de gegevens achterin deze brochure.

A photograph of a man smiling behind a bar counter. In the foreground, there are two glasses of beer, one in focus and one blurred. The scene is lit with a warm, golden light. The text '5 Algemene aandachtspunten' is overlaid on the left side of the image.

5 Algemene aandachtspunten

5 Algemene aandachtspunten

Zoals reeds aangegeven wil deze handreiking maatregelen en initiatieven aanreiken die kunnen leiden tot ideeën over alcoholmatiging binnen de gemeente. Hieronder worden aandachtspunten genoemd die behulpzaam kunnen zijn in het proces op weg naar een alcoholmatigingsbeleid.

Maak het probleem zichtbaar

Maak het probleem in de gemeente inzichtelijk door cijfers te verzamelen over de lokale alcoholproblematiek (bijvoorbeeld de omvang van de groep jongeren die drinken, het aantal meldingen van incidenten rondom horecagelegenheden en het aantal processen-verbaal voor rijden onder invloed van alcohol). Om de aard en ernst van de problematiek scherp in beeld te krijgen is het ook van belang om informatie te verzamelen over de context. Zoals bijvoorbeeld een onderzoek naar de verschillende groepen jongeren en hun drankgebruik. Of een inventarisatie van de verschillende locaties waar gedronken wordt en de daarbij horende leefstijlen. Ga met betrokken actoren na waar de problemen in de gemeente liggen en op welke wijze ze zich manifesteren.

Kennis van de achtergronden van het alcoholgebruik en de omvang van de problematiek ondersteunt gerichte beleidsacties. De gegevens kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van draagvlak en bewustmaking en zijn tevens bruikbaar voor voorlichting. Daarnaast worden op deze wijze lacunes in bijvoorbeeld registratie van alcoholgebruikers zichtbaar.

Formuleer een intragemeentelijke visie

Vorkom een gefragmenteerde benadering van alcoholmatiging door een integrale gemeentelijke visie op te stellen. Een overkoepelend gemeentelijk alcoholmatigingsbeleid voorkomt dat maatregelen en activiteiten elkaar doorkruisen. Daarnaast zorgt de integratie van diverse vakgebieden op dit terrein voor onderlinge kennis- en ervaringsuitwisseling. Dit proces kan ondersteund worden door een projectgroep in te stellen met leden vanuit de diverse beleidsterreinen, onder leiding van een coördinator alcoholbeleid.

Voer een meersporenbeleid

Opzichzelfstaande acties die gericht zijn op een enkel aspect van alcoholgebruik zullen niet of nauwelijks resultaat hebben. Voor het beïnvloeden van gedrag en leefstijl zullen verschillende beleidsinstrumenten zoals voorlichting, instructie,

wetgeving en zelfregulering tegelijkertijd moeten worden ingezet. Zowel de aanbod- als vraagkant moet daarin worden meegenomen.

Betrek alle relevante actoren

De betrokkenheid van alle actoren (buiten de gemeentelijke organisatie) is noodzakelijk voor het slagen van een alcoholmatigingsbeleid. Maak een inventarisatie van mogelijke actoren en betrek alle relevante actoren in een zo vroeg mogelijk stadium. Denk daarbij vooral ook aan de jeugd en de ouders. Definieer gezamenlijk de mogelijkheden voor functionele betrokkenheid. Neem samen de verantwoordelijkheid voor alcoholmatiging en werk aan de bereidheid om in voortdurende interdisciplinaire afstemming te handelen.

Zoek ook mogelijkheden voor samenwerking met andere gemeenten. De complexiteit van het probleem vraagt om regionale afstemming.

communiceer intensief over aanpak, beleid en activiteiten

Werk in het kader van preventie en betrokkenheid aan heldere communicatie. Het moet voor alle actoren duidelijk zijn waar de aanpak zich op richt. Een constante informatiestroom ondersteunt het draagvlak en zorgt ervoor dat de aandacht voor het probleem niet verslapt. Communiceer over resultaten en acties. Maak hierbij gebruik van de lokale en nieuwe media. Zet communicatiemiddelen in die de jeugd aanspreken (zoals internet) en gebruik deze middelen om inspraakmogelijkheden te creëren die aansluiten bij de doelgroep.

Neem als gemeente de regie

In het alcoholmatigingsbeleid heeft de gemeente een verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van het beleid en ze is tegelijkertijd voor de uitvoering grotendeels afhankelijk van de medewerking van andere actoren. Voor de gemeente ligt daar een belangrijke taak als 'regisseur' van de samenwerking. Neem deze regierol op en nodig actoren uit tot deelname. Formuleer gemeenschappelijke doelen, vergroot de deskundigheid bij alle betrokken partijen, stem verkokerde beslissingen op elkaar af en probeer overeenstemming te bereiken.

Streef naar samenwerkingsverbanden

In samenwerking met de verschillende actoren in het alcoholmatigingsbeleid is er in de meeste gevallen geen sprake van een hiërarchische relatie tussen de gemeente en de actoren. In dit soort situaties is de effectiviteit van informele afspraken over het algemeen groter dan een formele benadering. Gebruik dan ook als gemeente meerzijdige sturingsinstrumenten waarbij overeenstemming met de actoren is bereikt over het doel (alcoholmatiging) en het middel (bijvoor-

beeld preventieactiviteiten). Voorbeelden van dit soort sturingsinstrumenten zijn convenanten, contracten en outputafspraken.

Fasering

Bepaal een realistisch tijdspad en begin met enkele overzichtelijke acties. De slagsingskans van kleinere projecten is groot en daarmee wordt het draagvlak voor vervolgacties ondersteund.

6 Informatie

6 Informatie

Relevante publicaties

- Handreiking Veilig Uitgaan, Ministerie van Justitie, Den Haag, 1998
- Gids voor Veiligheid (deel 1 en 2), Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1998
- Veilig Stappen Plan, ILV, 1999
- Sluittingstijdenregimes in Nederlandse gemeenten, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2002
- Adviesmodel voor geïntegreerd gemeentelijk horecabeleid, SGB0, Den Haag, 1995
- Alcoholnota, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2000-2001, 27 565, nr. 2
- Genotmiddelengebruik en -preventie onder hangjongeren in Spijkenisse, Trimbos-instituut, Utrecht, 1999
- Monitor alcohol en drugs in Nederlandse gemeenten, nummer 19, Trimbos-instituut, Utrecht, 2001
- Jeugd en riskant gedrag kerngegevens 1999, Trimbos-instituut, Utrecht, 2000

Praktijkcases

- In alle nuchterheid, Alcoholbeleid gemeente Groningen, januari 2001
- Ik drink niet voor mijn club, gemeente Zutphen, 1994
- Convenant ter uitvoering van integraal horecabeleid, gemeente Nunspeet, 2001
- Nota Horecabeleid, gemeente Uitgeest, 2002
- Het alcoholplan, gemeente Katwijk, 2000

Voor meer informatie over deze praktijkcases en andere kunt u contact opnemen met het ILV, website: www.ilv.nl, ilv@vng.nl of tel. 070 - 373 83 38.

Internetsites

Alcohol algemeen	www.alcoholvoorlichting.nl www.stap.nl www.alcohol.pagina.nl
Alcohol en regelgeving	www.minvws.nl www.vng.nl
Alcohol en handhaving	www.kvw.nl
Alcohol en jeugd	www.benijsterkerdandrank.nl
Alcohol en uitgaan	www.sidv.nl www.horeca.org
Alcohol en gezondheid	www.nigz.nl www.trimbos.nl www.ivv.nl www.zon.nl www.vogz.nl
Alcohol en sport	www.sport.nl
Alcohol en verkeer	www.minvenw.nl www.3vo.nl
Veiligheid	www.ilv.nl
Jeugdbeleid	www.lokaaljeugdbeleid.nl

Opdrachtgevers

Informatiepunt Lokale Veiligheid

Het ILV is een initiatief van de VNG, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie. Het ILV is ondergebracht bij de VNG in Den Haag en is sinds 1998 operationeel. Het informeert en ondersteunt gemeenten, politie en OM op het gebied van veiligheidsbeleid. Het ILV dient als platform voor de uitwisseling van kennis en ervaring op het gebied van lokaal veiligheidsbeleid. De website www.ilv.nl staat daarbij centraal.

Een van de thema's binnen het veiligheidsbeleid waar het ILV zich mee bezighoudt, is veilig uitgaan. Vanuit deze inhoudelijke invalshoek heeft het ILV initiatief genomen tot de totstandkoming van deze handreiking Jeugd, alcohol en veiligheid. Voor best practices en andere informatie over veilig uitgaan: zie www.ilv.nl, veiligheidsthema 'veilig uitgaan'.

Voor meer informatie over lokaal veiligheidsbeleid kunt u contact opnemen met:
Informatiepunt Lokale Veiligheid, Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 38
E-mail: ilv@vng.nl
Website: www.ilv.nl

Project Lokaal jeugdbeleid

Het project Lokaal jeugdbeleid van de VNG ondersteunt gemeenten bij de ontwikkeling en uitvoering van het lokaal jeugdbeleid. Het project heeft een looptijd van 1999 tot en met 2002 en wordt financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het project gaat uit van het creëren van kansen en het versterken van voorzieningen voor de jeugd. De ondersteuning wordt geboden via onder meer handreikingen, themabijeenkomsten, workshops en maatwerktrajecten. De centrale thema's van het project zijn regie, jongerenparticipatie, afstemming tussen jeugdzorg en jeugdbeleid, veiligheid en jeugd, en sluitende aanpak voor 0- tot 6-jarigen.

Voor meer informatie over lokaal jeugdbeleid kunt u contact opnemen met:
project Lokaal jeugdbeleid, Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 58
E-mail: lokaal.jeugdbeleid@vng.nl
Website: www.lokaaljeugdbeleid.nl

Noten

- 1 Alcoholnota, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2000-2001, 27 565, nr. 2.
- 2 Nationale Drug Monitor 2001, Trimbos-instituut.
- 3 Gezond Leven, stand van zaken en voorstel voor programmering, ZorgOnderzoek Nederland, Den Haag, 2000.
- 4 Alcoholnota, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2000-2001, 27 565, nr. 2.
- 5 Handreiking Drank- en Horecawet voor gemeenten, ES&E, Den Haag, 2001.
- 6 Gezond Leven, stand van zaken en voorstel voor programmering, ZorgOnderzoek Nederland, Den Haag, 2000.
- 7 Handreiking Veilig Uitgaan, ministerie van Justitie, Den Haag, 1998.
- 8 Aangeschoten Wild, onderzoek naar jongeren, alcohol, drugs en agressie tijdens het uitgaan, Stichting Intraval, Groningen, 1998.
- 9 Gezond Leven, stand van zaken en voorstel voor programmering, ZorgOnderzoek Nederland, Den Haag, 2000.